

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันโลกได้ก้าวหน้าไปสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีอย่างไม่หยุดยั้ง การแพร่ขยายของสื่อประเภทต่างๆ ได้แทรกซึมเข้าถึงทุกหนทุกแห่ง จนมีอาจจะหยุดยั้งได้ สื่อต่างๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดผลทั้งทางบวกและทางลบแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งเด็กและผู้ใหญ่ โดยเฉพาะเด็ก ในวัยประถมศึกษา ระหว่างอายุ 6 - 11 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในเรื่องการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานต่างๆ ทางจริยธรรม และเด็กจะนับถืออย่างเคร่งครัดต่อไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ (Piaget, 1976 อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2537 : 8) ดังนั้นวิธีการปลูกฝังทางจริยธรรมสำหรับเด็กในวัยนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เด็กจะแสดงออกทางพฤติกรรมตามตัวแบบ (modeling) ที่ได้เห็น จากการสังเกตและจะจดจำต่อไปจนโต (Bandura, 1977) ดังนั้นการที่เด็กได้ดูได้เห็นและสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าจะช่วยเสริมสร้างการแสดงออกทางพฤติกรรมอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นได้ เด็กในวัย 6 - 11 ปีได้เริ่มเข้าโรงเรียนแล้วดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นแหล่งที่สามารถปลูกฝังและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา คือการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพมีจริยธรรมและมีลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับมาตรฐานความประพฤติตามที่สังคมต้องการ ดังนั้นจริยศึกษา หรือการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะทางจริยธรรมจึงถูกกำหนดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาไทยในการสอนจริยธรรม ตามหลักสูตรประถมศึกษาปีที่พุทธศักราช 2521 มีการเน้นเนื้อหาของวิชาจริยศึกษา ซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ที่มีจุดประสงค์เฉพาะวิชา คือ

1. สามารถควบคุมกาย วาจา ใจ อยู่ในขอบเขตที่พึงงามไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นทั้งสามารถสร้างประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้
2. สามารถรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย (กระทรวงศึกษาธิการ , 2524)

จากจุดประสงค์ดังกล่าว ก็เพื่อเป็นการสร้างคุณลักษณะของพลเมือง ให้มีคุณธรรมบุคลิก
 ลักษณะอุปนิสัยและพฤติกรรมที่ดีงาม มีศีลธรรมตามความต้องการของประเทศชาติ ดังนั้นเนื้อหา
 จริยศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา จึงออกมาในรูปของจริยธรรมต่างๆ ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้
 ความสามารถขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย เนื้อหาจริยธรรม
 ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2524) นำมาจากเนื้อหาใน
 บางส่วนของวิชาศีลธรรม ของหลักสูตรประโยคประถมศึกษา ปีพุทธศักราช 2503 (กระทรวงศึกษา-
 ธิการ , 2503)

เนื่องจากจริยธรรมเป็นรากฐานแห่งความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงสงบสุขของสังคมและประเทศ
 ชาติ เยาวชนที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่จึงควรได้รับการปลูกฝังในด้านจริยธรรม คุณธรรมตั้งแต่เยาว์วัย
 ดังที่ ชม ภูมิภาค (2526) ได้กล่าวว่า การปลูกฝังให้เยาวชนมีทัศนคติ พฤติกรรม ค่านิยม และคุณ-
 ธรรมที่ดี ย่อมเป็นการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนให้เป็นทรัพยากรที่มีค่า เติบโตเป็นพลเมืองดี รวม
 ทั้งสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ และมีศักดิ์ศรี

จากเหตุผลดังกล่าว การจัดการเรียนการสอนจากครูหรือผู้สอนก็นับเป็นวิธีการสำคัญที่จะ
 ช่วยให้เกิดหรือผู้เรียน มีพฤติกรรมทางด้านจริยธรรมที่พึงประสงค์ได้ การถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน
 ไปยังผู้เรียนเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มีวิธีการสลับซับซ้อนและมากมายหลายวิธี จึงทำให้นักการ
 ศึกษาทั่วไป ได้พยายาม ทดลอง ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อหาวิธีการสอนและการถ่ายทอดความรู้ที่
 ดีที่สุดมาใช้ มีวิธีการสอนหลายวิธี ที่ได้ทดลองแล้วว่าการสอนบางวิธีอาจเหมาะสมกับคนหนึ่ง แต่
 ก็อาจจะไม่เหมาะสมกับคนอื่นคนหนึ่งได้ ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าทดลอง ตลอดจนงานวิจัยทางการ
 ศึกษา จึงเป็นการเสาะแสวงหาวิธีการสอนที่เหมาะสมที่ยังคงดำเนินอยู่ต่อไป

มีทฤษฎีทางการเรียนรู้หลายทฤษฎีที่ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแล้วก่อให้เกิด
 ผลดีทางการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของบันดูรา(Bandura,1977) บันดูรา
 ได้กล่าวถึงในทฤษฎีของตนโดยเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้
 เรียนต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งบันดูราได้ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมต่างมีความ
 สำคัญเท่าๆ กันและมีอิทธิพลต่อกัน โดยทั่วไปพฤติกรรมที่แสดงออกของคนเราส่วนมาก ได้มาจาก
 การเรียนรู้จากการสังเกต (observational learning) หรือการเรียนรู้จากต้นแบบ (modeling) สำหรับ

ตัวแบบนั้นอาจเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตก็ได้เช่น ตัวแบบที่เห็นจากวีดิทัศน์ ภาพยนตร์ รูปภาพ การ์ตูน ตัวแบบสัญลักษณ์ คำบอกเล่า ข้อมูล หรือ ลายลักษณ์อักษร ก็เป็นตัวแบบได้

การเรียนรู้จากการสังเกต ไม่ใช่การลอกเลียนแบบจากสิ่งที่สังเกตโดยไม่ได้คิด คุณสมบัติของผู้เรียนมีความสำคัญ เช่นผู้เรียนจะต้องมีความสามารถที่จะรับรู้สิ่งเร้าและสามารถสร้างรหัสหรือกำหนดสัญลักษณ์ของสิ่งที่สังเกต เก็บไว้ในความจำระยะยาว (long term memory) และสามารถเรียกใช้เมื่อผู้เรียนต้องการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบเมื่อใดก็ได้

จากทฤษฎีดังกล่าว ได้มีการนำมาประยุกต์โดยการใช้ภาพเป็นตัวแบบในการรับรู้ โดยการนำเสนอภาพเป็นชุด ผลจากการทดลองดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนได้สังเกตพฤติกรรมของบุคคลในภาพที่เป็นตัวแบบได้อย่างรวดเร็วและจดจำได้เป็นอย่างดี (Bandura, 1977)

เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า การสอนโดยมีสื่อการสอนประกอบนั้น สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ง่ายขึ้น จดจำสิ่งที่เรียนได้นานขึ้น สื่อที่สำคัญที่นิยมกันมากคือ รูปภาพ ซึ่งอาจจะเป็นภาพวาด (Drawing) ภาพเขียน (Painting) หรือภาพถ่าย (Photograph) ก็ได้ ได้มีผู้วิจัยหลายคนได้ศึกษาถึงการใช้ภาพประกอบการสอนเนื้อเรื่อง เช่น เคอนเก (Koenke) และออตโต (Otto) ได้ทำการวิจัยเรื่องดังกล่าวในปี ค.ศ.1969 พบว่าเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าใจและจดจำเนื้อหาจากภาพที่เด็กเรียน ได้ดีกว่าเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แต่การวิจัยของพีค (Peek 1974 : 880-888 อ้างถึงใน เบญจมาศ สุชาติวุฒิ, 2536) พบว่าเด็กในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จะได้รับผลของความเข้าใจในการเรียนรู้จากรูปภาพทันทีทันใด และหลังจากเรียนรู้ไปแล้ว 1 วัน ถึง 7 วัน ก็ยังคงจำได้ ซามูเอล (Samuel 1970 : 397 - 407) ได้สรุปผลไว้ในการศึกษาถึงผลของรูปภาพที่มีต่อการเรียนอ่าน ความเข้าใจ เนื้อหา และทัศนคติว่า ที่จริงแล้วภาพไม่รบกวนการเรียนอ่านและไม่ได้ชวนให้เกิดความเข้าใจเนื้อเรื่องมากขึ้นแต่จะมีอิทธิพลต่อทัศนคติของผู้เรียน ซึ่งหมายถึง ภาพนั้นใช้เป็นสิ่งจูงใจและสร้างความสนใจทำให้นักเรียนตั้งใจในการเรียนมากขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของภาพประกอบที่เด็กชอบเป็นลักษณะง่ายๆ ไม่ซับซ้อน นั่นคือ ภาพลายเส้นที่ใช้ในการเขียน ภาพมายาหรือการ์ตูนนั่นเอง การเขียนภาพการ์ตูนมักจูงใจเขียนให้ผิดเพี้ยนไปจากของจริง การ์ตูนเป็นวรรณกรรมประเภทถ่ายถอดความเข้าใจความรู้สึกด้วยภาพ (พิมล กาฬสีห์, 2524 อ้างถึงใน เบญจมาศ สุชาติวุฒิ, 2536)

วิธีการปลูกฝังจริยธรรมในเด็กอาจทำได้หลายวิธี วิธีง่ายและนิยมใช้แพร่หลายคือการเล่าเรื่อง ประโยชน์ของการเล่าเรื่องจะช่วยให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินและสนุกสนานแล้วยังสามารถสอดแทรกความคิด คุณธรรมอันดีงาม เข้าสู่จิตใจเด็กได้อีกด้วย โดยที่เด็กจะซึมซาบและรับเอาสิ่งเหล่านี้เข้าไปโดยไม่รู้สึกรู้สึกรู้สึกตัวและที่สำคัญคือ จะช่วยให้จินตนาการของเด็กที่เป็นภาพเคลื่อนไหว ให้เด่นชัดขึ้น (กิตติวดี บุญชื่อ 2527 : 60) ในเด็กเล็กส่วนใหญ่ การเล่าเรื่องมักใช้ภาพประกอบในการเล่า ซึ่งนักวรรณกรรมสำหรับเด็กได้กล่าวถึง ความสำคัญของภาพที่นำมาใช้ประกอบการเล่าเรื่องว่า มีความสำคัญมากสำหรับเด็ก และมีคุณค่าไม่น้อยไปกว่าตัวอักษรที่ใช้บรรยาย (บันลือ พฤกษวัน 2527 : 71)

นักจิตวิทยา และ นักการศึกษาเห็นพ้องกันว่าภาพการ์ตูน มีคุณค่าในการศึกษามากโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น เพราะการ์ตูนมีคุณสมบัติที่จะช่วยดึงดูดและสร้างความสนใจของเด็กอย่างแท้จริง การ์ตูนมีสิ่งสะดุดตาที่ชวนให้เด็กมีความกระตือรือร้น ไม่เบื่อง่าย เมื่อใดที่เราต้องการจะเขียนข้อความบางอย่างให้เด็กอ่าน ถ้าเราเปลี่ยนมาใช้เป็นวาดรูปการ์ตูนแทน เด็กจะสนใจและเข้าใจได้ดี (Kinder S. James , 1959)

ดังนั้นการนำภาพการ์ตูนแบบลายเส้นมาเป็นตัวแบบเพื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้วมีคำบรรยายประกอบการเล่าเรื่องมาใช้ในการปลูกฝังจริยธรรมและสร้างความเข้าใจในการเรียนของกลุ่มส่งเสริมลักษณะนิสัย จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

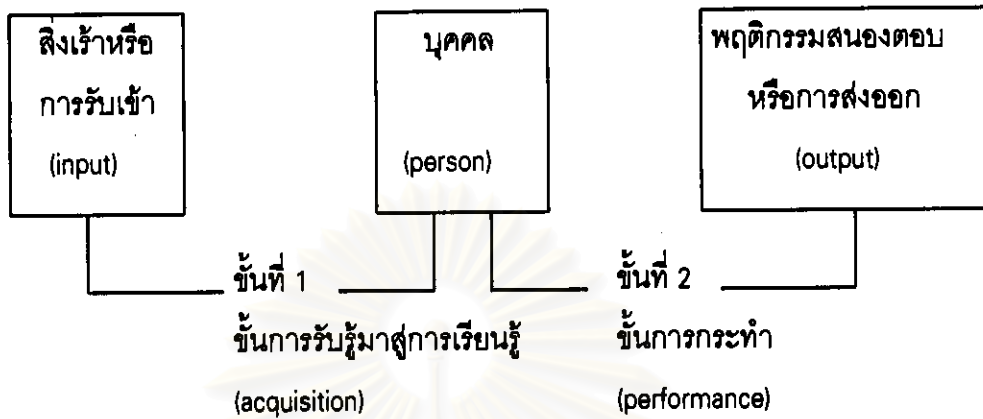
เพื่อยืนยันแนวความคิดดังกล่าว บันดูรา ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการสังเกต ตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 กับกลุ่มทดลองอย่างละเอียดเป็นขั้นเป็นตอน โดยมีหลักและขั้นตอนของการเรียนรู้โดยการสังเกตดังนี้ (Bandura,1977 อ้างถึงใน สุรางค์ ใควตระกูล 2537:268)

ผู้ที่จะนำหลักการสอนและวิธีการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้สังเกต จะต้องเข้าใจว่า ในการเรียนรู้ทางสังคมโดยการสังเกต ประกอบด้วย 2 ขั้นด้วยกันคือ

1. ขั้นที่จะได้มาของสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ (acquisition) ขั้นนี้หมายถึงการที่ผู้เรียนมีความใส่ใจต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งที่สังเกต ประมวลเข้ารหัส (coding) และมีการจดจำ

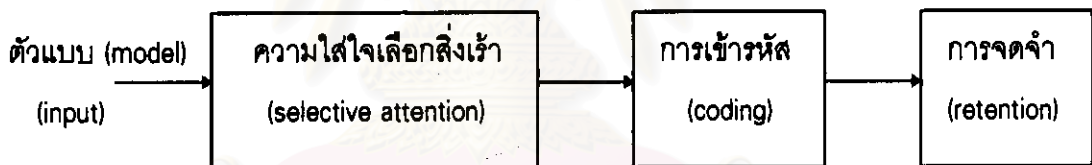
2. ขั้นการกระทำหรือลงมือปฏิบัติ (performance) ซึ่งผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ

แผนภาพที่ 1 : ขั้นตอนของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ

ขั้นการรับมาสู่การเรียนรู้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ขั้นตอน ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 : ส่วนประกอบของการเรียนรู้ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้

จากแผนภาพที่ 2 จะเห็นว่าส่วนประกอบทั้ง 3 ส่วน ของการรับมาสู่การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา (cognitive processes) ความใส่ใจในการที่จะเลือกสิ่งเร้าให้มีบทบาทสำคัญในการเลือกตัวแบบเพื่อสร้างเป็นรหัสหรือกำหนดสัญลักษณ์ของสิ่งที่สังเกตเก็บไว้ในความจำและสามารถเรียกใช้เมื่อผู้เรียนต้องการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบเมื่อใดก็ได้ สำหรับขั้นการกระทำ (performance) นั้นขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนเอง เช่น ความสามารถทางด้านร่างกาย ทักษะต่างๆ รวมทั้งความคาดหวังของผู้เรียนที่จะได้รับแรงเสริมซึ่งเป็นแรงจูงใจ

หลักการสอนและวิธีการสอนดังกล่าว จะเน้นความสำคัญ 2 ประการ คือสิ่งที่ต้องการให้เรียนรู้จากตัวแบบ และขั้นการแสดงพฤติกรรมเป็นลักษณะของการกระทำโดยทำให้เหมือนตัวแบบ และผลของการกระทำตามดังกล่าวสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จำได้และปฏิบัติได้จริงนับว่าเป็นวิธีการเรียนรู้แบบหนึ่งที่ได้ผล

จากขั้นตอนของบันดูร่าดังกล่าว มีนักจิตวิทยาได้นำมาทำการวิจัย ในการฝึกหัดทักษะทางสติปัญญาเกี่ยวกับ ความสามารถในการรู้จักตั้งคำถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือคำตอบ ของสวอนสัน และเฮินเดอร์สัน (Swanson and Henderson,1977) โดยได้ทำการศึกษากับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลของเด็กอินเดียแดง เผ่าพาพาโก โดยมีวิธีการ 2 ขั้นตอน ตามแบบของ บันดูร่า ดังนี้ ขั้นที่ 1 คือ เครื่องมือที่ใช้เป็นตัวอย่าง เพื่อใช้ในการสังเกตแล้วนำมาตอบคำถาม ประกอบด้วยรายการวิดิทัศน์ที่มีเด็ก 2 คน ดูรูปภาพแล้วตั้งคำถาม ส่วนขั้นที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติคือให้เด็กตั้งคำถาม ตามคำถามที่มีอยู่ในรายการวิดิทัศน์ที่เป็นตัวอย่าง

วิธีการได้แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรก ให้ดูรายการวิดิทัศน์เป็นตัวอย่าง ที่ในรายการนั้นมีเด็ก 2 คน เด็กคนหนึ่งให้ดูรูปภาพแล้วเด็กอีกคนหนึ่ง ตั้งคำถามตามภาพนั้น เด็กกลุ่มทดลองกลุ่มแรกดูแล้วไม่ต้องตั้งคำถาม กลุ่มที่ 2 ให้ดูรายการวิดิทัศน์ต้นแบบดังกล่าว แล้วมีการหัดใช้คำถามเหมือนตัวอย่าง ถ้าเด็กตั้งคำถามได้เหมือนจะมีรางวัล เป็นคำชมเชยให้ กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มควบคุม ให้ดูภาพวิดิทัศน์ ซึ่งไม่มีคำถามเลยมีแต่ดูภาพอย่างเดียว หลังจากนั้นก็มีการทดสอบความสามารถเช่นเดียวกันในอีก 2 สัปดาห์ต่อมา ผลปรากฏว่า ในการทดสอบครั้งแรกพบว่า กลุ่มที่ 1 และ 3 มีคะแนนลดหลั่นลงไป สำหรับผลการทดสอบต่อมาอีก 2 สัปดาห์ ปรากฏว่า กลุ่มที่ 2 ที่ให้ลงมือปฏิบัติมีคะแนนสูงสุด แต่มีการเปลี่ยนแปลง คือ กลุ่มที่ 1 ที่มีการให้ดูการทำภาคปฏิบัติมีคะแนนเพิ่มขึ้น ส่วนกลุ่มที่ 3 คะแนนยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การสอนให้ใช้คำถามโดยการสังเกตตัวแบบ

กลุ่มเด็ก	ค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนการทดลอง	ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการทดลอง	ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการทดลอง 2 สัปดาห์
ควบคุม	2.0	2.0	2.5
ดูแต่ตัวแบบที่ใช้คำถาม	3.13	29.73	19.4
ดูทั้งตัวแบบและใช้คำถามเอง	1.76	82.7	93.7

(แหล่งอ้างอิง : Swanson & Henderson 1977, หน้า 350)

มีการนำทฤษฎีการเรียนรู้ของบันดูรามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยนักจิตวิทยาได้ทำการวิจัย เกี่ยวกับการสอนวิชาการต่างๆ และทักษะทางสติปัญญา (cognitive skills) โดยใช้หลักการของการเรียนรู้โดยการสังเกต ผลการวิจัยปรากฏว่าหลักการเรียนรู้โดยการสังเกตสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางการเรียนการสอนได้ ซิมเมอร์แมนและเคลีเฟลด์ (Zimmerman and Kleeefeld, 1977 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2537) ได้ทดลองสอนนักเรียนวัยอนุบาลให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียงลำดับสิ่งของที่มีความยาวแตกต่างกัน โดยเรียงไม้จันทน์ยาวที่สุดไปถึงอันสั้นที่สุด โดยการแบ่งเด็กเป็น 3 กลุ่ม เด็กกลุ่มที่ 1 ไม่มีตัวแบบแสดงเป็นตัวอย่างใช้เป็นกลุ่มควบคุม อีก 2 กลุ่ม มีตัวแบบแต่ตัวแบบในกลุ่มหนึ่งได้รับการสอนโดยใช้หลักการของการเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นต้นว่าก่อนจะสอนครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจ เช่น บอกนักเรียนว่าให้ตั้งใจดูการแสดงของครูในขณะที่ครูแสดงให้นักเรียนดูครูใช้คำอธิบายประกอบ และขณะเดียวกันแนะนำวิธีช่วยความจำให้กับนักเรียน เป็นต้นว่า เมื่อเรียงไม้จันทน์ยาวที่สุดไปถึงอันสั้นที่สุดแล้วเปรียบเทียบว่าเหมือนกับบันได เมื่อถึงขั้นนี้ ให้นักเรียนเรียงลำดับไม้ความยาวต่างๆ กัน ครูควรจะบอกผลย้อนกลับหรือคำตอบ ให้นักเรียนทราบว่าจะทำได้ดีหรือไม่ นอกจากนี้สอนให้นักเรียนได้รู้จักประเมินผลการกระทำของตนเอง เพื่อนักเรียนจะได้มีการควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง (self - regulation) เกิดความพอใจในผลงานของตนที่จะนำไปสู่แรงจูงใจภายในตนเอง (self - motivation)

สำหรับกลุ่มที่มีตัวแบบอีกกลุ่มหนึ่ง ตัวแบบเพียงได้รับคำสั่งว่า งานที่ครูจะให้ให้นักเรียนทำคือการเรียงลำดับไม้ที่มีความยาวแตกต่างกัน จากยาวที่สุดไปถึงสั้นที่สุด และตัวอย่างข้อสอบ เมื่อเก็บคะแนนทั้งก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า เด็กในกลุ่มที่มีตัวแปรที่ใช้หลักการการเรียนรู้โดยการสังเกตในการสอนเป็นกลุ่มที่ทำคะแนนได้สูงสุด ได้ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการสอนเท่ากับ .05 แต่หลังจากได้รับการสอนแล้วได้คะแนนเฉลี่ย 5.08 ส่วนกลุ่มที่ตัวแบบไม่ได้ใช้หลักการสอนโดยการสังเกต คะแนนเฉลี่ย (Mean) ของกลุ่มก่อนดูตัวแบบคือ .42 และหลังจากการสังเกตตัวแบบได้คะแนนเฉลี่ย 2.33 ส่วนกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างของคะแนนของก่อนและหลังการทดลองน้อยที่สุด คือคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ .16 หลังการทดลองเท่ากับ .66

จากการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ มีกระบวนการ 4 ประการ คือ กระบวนการใส่ใจ ตัวแบบจะต้องกระตุ้นทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในสิ่งที่จะทำให้เกิดความสนใจได้นั้น ก็คือการทำหน้าที่เสริมสร้างการใช้ประสาทสัมผัสในส่วนต่างๆ มาทำให้เกิดเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย มีภาพที่เคลื่อนไหว หรือภาพนิ่ง การใช้สัญลักษณ์และตัวอักษรประกอบเพื่ออธิบายให้ภาพมีความหมาย

ชัดเจนและจำง่ายมากขึ้น ตลอดจนการให้มีการฟังเสียง รูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็น เสียงดนตรี หรือคำบรรยาย สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดกระบวนการใส่ใจได้ทั้งสิ้น ขั้นตอนต่อมาก็คือ กระบวนการจดจำ ตามความเห็นของบันดูราเชื่อว่า ถ้าตัวแบบน่าสนใจ กระบวนการจดจำจะทำได้ ยาวและนานกว่า ยิ่งถ้าการสังเกตสามารถมีการอธิบายพฤติกรรม หรือการกระทำตามตัวแบบได้ ด้วยคำพูด จะช่วยทำให้เกิดการจดจำที่ดีขึ้น และในขั้นตอนที่ 3 ได้เน้นให้เห็นว่า ถ้าผู้เรียนได้มีส่วน ร่วมในการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบมากเท่าใด ก็จะช่วยทำให้จำได้มากขึ้นเท่านั้น และในขั้นตอน ที่ 4 ได้กล่าวถึง การจูงใจในทางบวกจะเป็นแรงเสริมที่ผู้เรียน แสดงพฤติกรรมตามตัวแบบมีความ หมายถึงมากขึ้น

ด้วยหลักการ 4 ประการของ บันดูรา ทำให้ผู้วิจัยได้ใช้เป็น แนวทางหลักในการดำเนินการ ในการศึกษาค้นคว้าสร้างเครื่องมือ รวมทั้งใช้ผลจากการวิจัยต่างๆ ที่ผ่านมาเป็นองค์ประกอบรอง ที่จะเสริมให้เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เหมาะสมยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยด้านต่างๆ ที่หลากหลายเมื่อนำมาประกอบกันกับหลักการของบันดูรา ที่ผู้ วิจัยใช้เป็นหลักในการสร้างเครื่องมือหรือตัวแบบดังกล่าว ถ้าเมื่อนำมาทดลองแล้วปรากฏว่าได้ผลดี จริง ก็นับได้ว่าการวิจัยทั้งหลายรวมทั้งการวิจัยในครั้งนี้ มีส่วนทำให้ทฤษฎีของบันดูรา ในเรื่อง การเรียนรู้จากการสังเกตจากตัวแบบ เป็นทฤษฎีที่มีคุณค่า และสามารถนำวิธีการนี้มาประยุกต์ใช้ ในระบบการเรียนการสอนของไทยได้

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมหลักการของบันดูราและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นพื้นฐานในการออกแบบสร้างเครื่องมือในการวิจัยตลอดจนศึกษาถึงเครื่องมือที่ใช้ในการ นำเสนอภาพและคำบรรยายที่เป็นตัวแบบ และวิธีการนำเสนอรูปแบบใดจึงจะเหมาะสม

หลังจากที่ได้ศึกษา พบว่า เครื่องมือที่เหมาะสมกับการเสนอภาพและคำบรรยายน่าจะเป็นวิธี การเสนอด้วยจอคอมพิวเตอร์เพราะผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน (interaction) ได้ง่าย จาก ความเห็นของ ฟิชเชอร์ ลิปตัน และ นอร์ริส (Fisher and Lipton, 1984 ; Norris,1987) กล่าวว่ คอมพิวเตอร์สามารถสอนได้หลายรูปแบบทั้งการอ่าน เพื่อให้เข้าใจความหมาย การเขียนในระดับ คำและประโยค และการตรวจสอบความถูกต้อง การพูดและการฟัง โดยผู้เรียนพิมพ์ข้อความ เครื่อง คอมพิวเตอร์ จะออกเสียงตามข้อความนั้นๆ จากความเห็นดังกล่าวนี้ แสดงว่าคอมพิวเตอร์ มี

ความสามารถสูง ผู้เรียนสามารถ อ่าน ฟัง พูด และเขียน สามารถโต้ตอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ได้ การที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับการเรียนได้ นับว่าจะให้ผลทางการเรียนได้สูงสุด นอกจากนี้คอมพิวเตอร์ยังสามารถเสริมแรงด้วยการให้คำชมเชยเมื่อผู้เรียนตอบถูกหรือมีการให้คะแนนรวมทั้งมีเสียงแบบต่างๆ ที่แสดงความชื่นชมยินดีเมื่อตอบถูก เป็นการให้รางวัลในทางบวกคอมพิวเตอร์จึงนับว่าเป็นเครื่องแสดงผลที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ วิธีการสร้างภาพบนจอด้วยคอมพิวเตอร์ทำได้สะดวกและได้ภาพที่ดีกว่า เพราะสามารถลอกภาพ(scan) จากต้นฉบับได้ด้วยรังสีความร้อนสะท้อนจากภาพต้นฉบับได้อย่างละเอียดคมชัดมาก และภาพที่ปรากฏบนจอแบบ ซุปเปอร์ วี จี เอ (Super VGA) ที่หมายถึงจอภาพที่มีความละเอียดของภาพได้เกินกว่า 1024 x 800 จุด (dots) ทำให้ได้เหมือนภาพถ่ายจริงจากธรรมชาติ นอกจากนี้ คอมพิวเตอร์สามารถสร้างสีได้มากมายกว่าล้านสี จนทำให้ภาพมีสีเหมือนจริงและสดใสมาก

ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าทฤษฎีการเรียนรู้ของบันดูราเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันที่มีสิ่งเร้าหรือตัวแบบที่เกิดขึ้นใหม่ๆ อยู่เสมอและด้วยในยุคข้อมูลข่าวสารที่ทำให้การแพร่กระจายของข้อมูลเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว การที่มีการวิจัยที่ได้ศึกษาวิธีการวิเคราะห์ตัวแบบดังกล่าวไว้ล่วงหน้า ย่อมก่อให้เกิดผลดีในแง่การป้องกันที่ดีกว่าการแก้ปัญหาในภายหลัง ทฤษฎีของบันดูราได้ทำมาแล้วในทางตะวันตกของไทยยังมีน้อยมาก ผลการวิจัยครั้งนี้ช่วยยืนยันได้ว่าสามารถนำมาใช้กับเด็กไทยได้ และเพื่อให้สอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าวจึงเลือกเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมที่ปรากฏในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยใช้ประชากรในวัยที่กำลังมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นอกจากนี้คอมพิวเตอร์กำลังเป็นที่นิยมสถาบันการศึกษาต่างๆ เริ่มนำมาใช้ในสถานศึกษาของตนอยู่แล้วดังนั้นโปรแกรมการเรียนที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้กับคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ได้ ทั้งในการวิจัยครั้งนี้และต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของภาพชุดแสดงพฤติกรรมตัวแบบประกอบคำบรรยายที่มีต่อความเข้าใจในการเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนจากภาพชุดแสดงพฤติกรรมตัวแบบประกอบคำบรรยายที่มีการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบและเสริมแรง มีความเข้าใจในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากภาพชุดแสดงพฤติกรรมตัวแบบประกอบคำบรรยายที่ไม่มีการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ
2. นักเรียนที่เรียนจากภาพชุดแสดงพฤติกรรมตัวแบบประกอบคำบรรยายที่มีการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบและเสริมแรง มีความเข้าใจในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากภาพชุดประกอบคำบรรยายที่ไม่มีภาพแสดงพฤติกรรมตัวแบบ
3. นักเรียนที่เรียนจากภาพชุดแสดงพฤติกรรมตัวแบบประกอบคำบรรยายที่ไม่มีการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบมีความเข้าใจในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากภาพชุดประกอบคำบรรยายที่ไม่มีภาพแสดงพฤติกรรมตัวแบบ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนจิระศาสตร์วิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. กระบวนการเรียนรู้ โดยการสังเกตในครั้งนี้ ทำตามกระบวนการและขั้นตอนของ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ บันดูรา 4 ขั้นตอน คือ ความใส่ใจ การจดจำ การแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบและแรงจูงใจ (Bandura, 1977)
3. การแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบในการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษามลของภาพชุดแสดงพฤติกรรมตัวแบบประกอบคำบรรยายที่มีต่อความเข้าใจในการเรียนด้านจริยธรรมในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยดังนั้นการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบตามทฤษฎีของบันดูราของการวิจัยครั้งนี้กำหนดให้ผู้เรียนเลือกภาพการกระทำของตัวแบบที่กระทำถูกต้องแทนการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบจริง
4. ตัวแปรในการวิจัย ประกอบด้วย
 - 4.1 ตัวแปรต้น คือ ภาพชุดแสดงพฤติกรรมตัวแบบประกอบคำบรรยายที่มีการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบและเสริมแรง
 - 4.2 ตัวแปรตาม คือ คะแนนที่ได้จากความเข้าใจในการเรียนของการทำแบบทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) เป็นแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของบันดูรา (Bandura) ที่เห็นว่าสิ่งแวดล้อมและตัวผู้เรียนมีความสำคัญเท่าเทียม พฤติกรรมของคนเราส่วนมากจะเรียนรู้ได้จากการสังเกตจากตัวแบบ ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มีชีวิตเท่านั้น ตัวแบบต่างๆใน ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ ตัวหนังสือ คำพูด ก็เป็นตัวแบบได้ การเรียนรู้โดยการสังเกต ไม่ใช่การลอกเลียนแบบจากสิ่งที่สังเกตโดยไม่ได้คิด แต่เป็นการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สามารถรับรู้สิ่งเร้าแล้วสามารถสร้างรหัสหรือกำหนดสัญลักษณ์ของสิ่งที่สังเกต เก็บไว้ในความจำระยะยาวและสามารถเรียกใช้ในกรณีที่ผู้สังเกตต้องการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Bandura, 1977)

2. ผลของการเรียนรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ ได้จากคะแนนของผลต่างระหว่างการทำแบบทดสอบทันทีหลังการเรียนกับแบบทดสอบก่อนเรียน โดยใช้ข้อสอบชุดเดียวกัน

3. ภาพชุดแสดงพฤติกรรมตัวแบบประกอบคำบรรยาย หมายถึงชุดของตัวแบบ (modeling) ในวิชากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หน่วยจรรยาศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 เรื่องคือ ความซื่อสัตย์สุจริต, ความมีระเบียบวินัย, ความเมตตากรุณา, ความกตัญญูคุณเวที และการตรงต่อเวลา ในแต่ละเรื่องจัดทำเป็นชุด ภาพชุด 1 ชุดมี 5 ภาพประกอบคำบรรยาย

4. การแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ หมายถึง การเลือกภาพตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการนำเอาวิธีการใหม่ๆ ที่นำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เกี่ยวกับการเรียนรู้จากการสังเกตจากตัวแบบมาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณค่าทางการสอนวิชาจรรยาศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

2. เพื่อเป็นต้นแบบในการนำภาพชุดแสดงพฤติกรรมตัวแบบประกอบคำบรรยายประยุกต์ใช้ในการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

3. เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนโดยนำเอาคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการสอน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีผลต่อการเรียนรู้กับผู้เรียนได้มากที่สุด